

MAINHARDT

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ
D'AMICS DE MAINHARDT
(Baden - Württemberg)

Edifici "Fra Pere"
C/ Francesc Sospedra
Apartat correus - 26
12500 - Alcalà de Xivert
- País Valencià -

Director
Joaquín Arnau Vallina

Col.laboradors
Emilio Encinas Pierna
Vicente Guillamón Espallergues
Joaquín Iturat García
Josep-Lluís Ronchera Bellés
Laura Segarra Vidal
Joan-Vicenç Sanz i Sancho
Angelika Medem Medem
Pablo Esteller Calduch

Tiratge: 1.200 exemplars

IMPRIMEIX
Jordi Dasoy

Dipòsit legal: CS-357/88
I.S.S.N. 1132-3353

La redacció respecta la llibertat d'expressió. La responsabilitat de les opinions publicades és de qui signa l'escrit. La Redacció es reserva el dret d'acurtar el text per motius de compaginació d'aquells articles que sobrepassen les 20 ratlles mecanografiades a doble espai. Tanmateix, hauran d'anar signats tots els originals amb l'adreça, DNI, encara que puguin aparèixer amb el pseudònim.

Es podran reproduir totalment o parcialment els treballs publicats en «MAINHARDT», sempre que tinguin autorització escrita de la direcció de la revista.

SUMARI

EDITORIAL: DES DEL NOSTRE CADAFAL	4
ENTREVISTA A KARL HEINZ HEDRICH, ALCALDE DE MAINHARDT <i>Angelika Medem</i>	5
ENTREVISTA A HELMUT KAISER, DIRECTOR DE LA ESCUELA DE MAINHARDT <i>Angelika Medem</i>	7
ENTREVISTA A SONJA SZKOPP, PROFESORA DEL CENTRO ESCOLAR DE MAINHARDT <i>Angelika Medem</i>	10
EXPERIÈNCIES ESCOLARS, L'ARQUEOLOGIA A L'ESCOLA <i>Joaquim Arnau i Vallina</i>	12
NOVES APORTACIONS AL CATÀLEG ARQUEOLÒGIC DEL BAIX MAESTRAT <i>Rafael Ronchera Lores (*)</i>	17
AGRESSIONS AL CASTELL DE XIVERT <i>Rafael Ronchera Lores</i>	22
QUÈ PODEM FER PER PROTEGIR EL NOSTRE PATRIMONI CULTURAL <i>Joan-V. Sanz i Sancho</i>	24
IRTA: L'ÚLTIMA SERRA LITORAL <i>Martí Domínguez</i>	26
LA CULTURA DEL RECICLATGE (I) <i>Joan-V. Sanz</i>	28
APLEC DE L'ASSOCIACIÓ D'AMICS DE MAINHARDT I L'ASSOCIACIÓ DE PARES D'ALUMNES D'ALCALÀ-ALCOSSEBRE	30
RECITAL DE GUITARRA DE SALVADOR ALAMAR <i>Enric-Xavier Naval i Llorca</i>	32
RECORDEM EL PRIMER CONCERT DE GUITARRA DE PACO HERRERA Redacció "Mainhardt"	34
-NOCHE DE PAZ- "STILLE NACHT" <i>Francisco Herrera</i>	35
PARLEM DE LECTO-ESCRITURA (I) <i>Pere García Tomás</i>	38
CRÉIXER AMB CONTES <i>Dolors Esteller i Reverter</i>	41
TOTS PARLEM ANGLÈS <i>Rosa Polo Brau</i>	42
LES JORNADES CULTURALS ALS INSTITUTS <i>Carles Roset i Castany</i>	44
CARTA OBERTA A UN AMIC BOSNI	45
EL PEIX QUE ES MOSSEGA LA CUA <i>Montserrat Bové</i>	46
FET A MIDA <i>Rosa M. Anguera</i>	48
VIATGE DE RETORN <i>Jaume Albanès</i>	50
ENTREVISTA A OLIVIER HERRERA <i>Joan-Vicent Sanz i Sancho</i>	52
INVASIONS DE DINS I DE FORA <i>Josep Pérez Santiago</i>	60
LA COOPERATIVA DE ALCALÀ ANTE UNA NUEVA ETAPA	67
GENT D'ACÍ Redacció "Mainhardt"	69

Experiències escolars, l'arqueologia a l'escola

La Cova de "Pastrana", lloc d'aprenentatge i font de recerca de dades

JOAQUIM ARNAU I VALLINA

La present experiència escolar s'inserix en el marc d'una concepció pedagògica que, entre d'altres, té per objectiu arrelar l'escola al seu medi socionatural i cultural en un procés educatiu de qualitat. En aqueix context es defineix un estil formatiu i d'ensenyament que ha de contribuir a que l'alumne aprenga a aprendre.

Aquesta experiència, que duu per títol general ARQUEOLOGIA A L'ESCOLA, convertí la Cova de "PASTRANA" en un significatiu referent per a un bon nombre d'alumnes del Col·legi Públic Comarcal d'Alcalà de Xivert. Alhora ens permeté treballar conjuntament i intensament amb el Club Muntanyenc Serra d'Irta i amb els Serveis Arqueològics de la Diputació Provincial de Castelló (1).

La investigació del medi

Una sèrie de reflexions definiren el disseny del que havia de ser una campanya d'excavacions arqueològiques

i que giraven al voltant del concepte **la investigació del medi** i les funcions educatives d'aquesta recerca (2).

Aconseguir la identificació de l'alumne amb el projecte i la seua participació enriqueixen el projecte i la consecució dels objectius. Des d'una concepció globalitzadora del medi (3), l'alumne es pot sentir implicat amb ell, tant des d'una vessant emocional com des de la intel·lectual. Potser, així, el medi és una aula oberta; per tant, un lloc d'aprenentatge i de recerca de dades.

Pel que fa al concepte **investigació**, l'anàlisi se centrà en una llista de consideracions sobre el seu àmbit, les possibilitats de la seua aplicació i en quines condicions. Volíem conèixer el medi, una **determinada** realitat, mitjançant el treball **experimental**, mitjançant el mètode científic. No es tractava de donar opinions o judicis.

A nivell de les **Ciències Socials**, el mètode segueix, en línies generals, les passes del mètode científic hipotètico-

deductiu. A nivell didàctic es correspon amb el procés d'aprenentatge actiu. En admetre diferents nivells de sistematització, es pot adequar als nivells evolutius de desenvolupament intel·lectual. En realitzar-se de manera organitzada i seqüencial, afavorix un desenvolupament sistemàtic en l'adquisició de coneixements i les respostes particulars generen noves possibilitats de recerca.

La correspondència del mètode científic amb el pensament formal permet la seua aplicació a les edats del cycle superior (4), encara que una aplicació amb més rigor ha de tenir lloc en els nivells educatius superiors.

I, pel que fa a les condicions per a l'aplicació de la recerca, s'havia de tenir en compte:

- Els continguts havien de respondre als interessos dels alumnes.

- Pel que feia a l'organització i participació activa dels continguts de recerca i la manera de realització, era necessària una graduació i preparació prèvia per part del professor.

- Per part de l'alumne s'havia de produir un treball personal de recerca a través de la pròpia realitat i experiència i de fonts documentals.

Des dels àmbits psicològic, social i didàctic es poden plantejar les funcions educatives que la investigació del medi fica al nostre abast. La recerca del medi genera situacions i experiències que afavorixen el desenvolupament cognitiu, la qual cosa suposa el perfeccionament d'habilitats i estratègies intel·lectuals; la pràctica de noves actituds i comportaments desenrotlla una personalitat responsable, col·laboradora, solidària, amb iniciativa, coherent, crítica, disposada a fer valoracions i a prendre decisions.

En la dimensió social dinamitza i enriqueix la relació entre el grup social i la comunitat escolar.

A nivell didàctic aporta un canvi radical en la concepció del procés ensenyança/aprenentatge. És respectuós amb els fonaments o principis didàctics: Ens iniciem des de la realitat més pròxima i coneguda, globalitat, adaptació a l'alumne, activitat, autonomia,... S'empra una metodologia activa i creativa, basada en l'experiència i recerca dels alumnes i, alhora, en factor permanent de motivació. Els alumnes fan els propis conceptes.

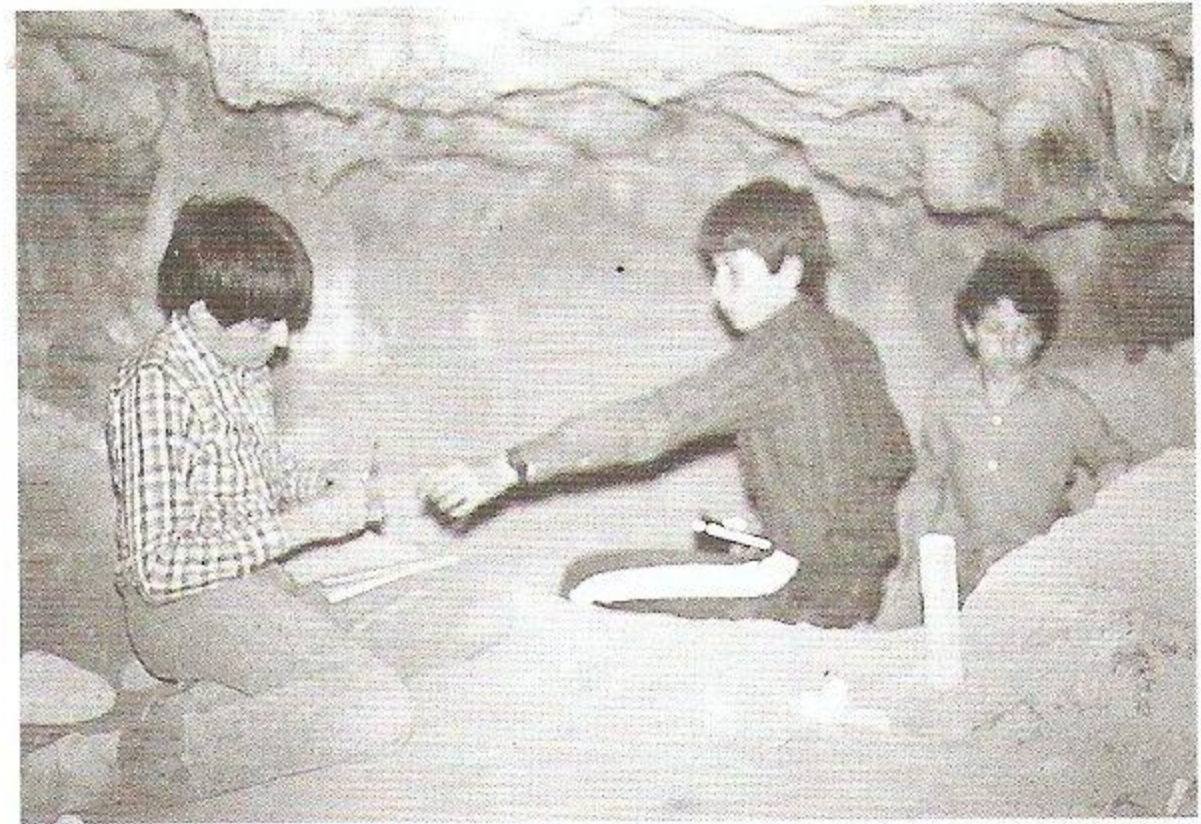
Arqueologia a l'escola:

Treball de camp

La finalitat més important serà la de localitzar i donar a conèixer als Serveis Arqueològics de la Diputació Provincial els possibles jaciments, mai s'han de fer excavacions, forats ni prospeccions. Les pràctiques arqueològiques en la cova "Pastrana" són possibles juntament amb els esmentats serveis.

Els objectius i activitats a aconseguir que es formularen foren els següents:

- Localitzar el jaciment en el seu context geogràfic.

- Mesurar el terreny i la cova, en els seus límits naturals o artificials.

- Fer fotografies del lloc, dels paratges característics i dels materials.

- Aplicar la tècnica d'excavació més adient.

- Arreplegar informacions dels camperols i ramaders sobre possibles materials o troballes.

Treball de laboratori

- Netejar, seleccionar i salvar els materials, amb cura de no barrejar els diferents elements segons anotacions realitzades en el procés d'excavació.

- Comprovar si n'hi ha alguna peça característica d'una determinada cultura.

- Determinar les funcions del lloc i les dades principals del jaciment.

- Situar el jaciment en el seu context històric.

- Fer el mapa de la zona i el plànol de la cova.

- Dibuixar els antics camins de la zona i situar els llocs amb aigua.

- Recuperar la toponímia del lloc i el seu entorn.

- Informar les publicacions locals/comarcals i els arqueòlegs i museus de la zona.

- Elaborar una memòria de l'excavació arqueològica, amb el següents apartats bàsics:

- Breu descripció del jaciment amb indicació de la seua situació i localització.

- Elaboració del plànol de l'entorn.

- Dimensions i característiques de la cova. Plànol.

- Dibuix i fotografies de l'estratigrafia.

- Breu descripció del procés d'excavació. Els criteris i la tècnica emprats.

- Dibuix i fotografies de les troballes.

- Descripció de les troballes.

- Conclusions.

Per a l'estudi de la ceràmica es formulen els següents objectius:

- Identificar i distingir la ceràmica antiga de la resta.

– Identificar i distingir la ceràmica antiga feta a mà de la realitzada amb torn.

– Identificar les característiques bàsiques de la ceràmica de la cova "Pastrana".

– Distingir els materials amb els quals està feta la ceràmica.

Per a l'**estudi dels materials lítics**, els següents:

– Identificar els materials emprats per a la fabricació de les eines bàsiques.

– Identificar i distingir les principals peces de sílex: puntes de llança, fulles, burís, raspadors,...

Pel que fa als **metalls**, caldrà identificar el tipus i la funció.

Es destacarà la importància que té la identificació de les **restes animals** (ossos) i **vegetals** per a una reconstrucció de l'ambient de l'època.

Per a facilitar el treball i l'estudi de la ceràmica s'elaborarà una fitxa, que arreplega els següents elements a identificar:

1. **Classe de fragment** (vora/fons/fragment/ansa/varis-cadenat).
2. **Color** (interior/exterior/pasta).
3. **Tipus de coccio** (foc reductor-acció del sol/foc oxidant/oxidant-exterior, reductor-interior).
4. **Desgreixant** (fi, mitjà, gros/mica/quarsita/silicats/feldespat/calcari/argiles).
5. **Decoració plàstica** (digitacions/ungulacions/impressions).
6. **Tipus de vora** (llis/amb ungulacions/amb impressions).
7. **Tipus de fons** (pla o regular/còncav/convex).
8. **Tipus d'ansa** (mamelló o de mugró/normal/monocònic/bicònic).
9. **Tipus de realització** (a mà, a torn).

Campanya d'excavacions

Realitzada una primera fase d'informació i explicació del projecte, s'organitza una excursió al lloc elegit per a dur a terme l'experiència. Té una finalitat bàsicament motivadora. Hi participen seixanta-quatre alumnes (5).

Explorar la cova i el seu entorn centra l'atenció dels escolars. Prenen apunts sobre localització de jaciments i se valora la possibilitat de futures prospeccions en tossals propers. La jornada es completa amb la plantada de quatre pins.

La primera jornada d'excavacions sistemàtiques s'inicià assenyalant el pla de treball i la distribució de tasques. S'havien organitzat grups de treball i tots els alumnes de cada equip, en rotació i de manera coordinada, passarien per totes les responsabilitats.

Als efectes de realitzar la planimetria (1:10), es prenen mides. S'obtenen nivells reals a la fi de fixar un nivell relatiu que ens serveixi de punt 0.

Els treballs d'excavació d'una cata s'inicien com a perllongació d'una altra que a manera de sondeig s'havia realitzat anteriorment (C.I.). Cal dir que el Servei Arqueològic de la Diputació ens havia proposat realitzar una altra cata, aquesta davant de l'accés a la cova.

En veure que les seues dimensions (2x2 m.) podien dificultar posteriors treballs, es decidí ajornar-la.

Feta la demarcació de la cata, es va extraure el seu nivell 0 i, posteriorment, es va excavar l'estrat superficial (E.S.). A la fi d'evitar corriments de terra i facilitar l'exposició dels plànols de l'estratigrafia prenguérem com a referència el punt on el pendent era més intens. Els estrates d'excavació seran de deu centímetres cadascun. La terra de cada estrat no serà porgada fins el dia següent per la gran quantitat d'humitat que té.

Segona jornada d'excavacions (6)

Es porga la terra de l'E.S. i s'excava l'estrata a 10 cm.

L'estrat presenta les següents característiques: Terra amollada i esponjosa. En el sector 3/4 (l'immediat a les columnes i a la roca base) presenta tendència a la compactació i major presència de pedra.

Entre els resultats dels treballs, es produeixen les següents troballes:

En l'estrat superficial (E.S.), punta de fletxa de sílex, fragments de ceràmica feta a mà i nombrosos ossos de varis tipus.

En E.I., entre d'altres troballes, punta de fletxa de sílex (fulla de llorer). Es troba en la quadrícula 3/4, c/d. De realització molt elaborada, amb nombrosos retocs, menys en la seua part central, que conserva impureses pròpies del sílex; feta des d'una fina làmina no estreta d'un nucli i que presenta patina aporcellanada en ambdues cares.

Després de **sis jornades** es conclou l'excavació i els treballs complementaris (7). Paral·lelament, al laboratori es realitzen les tasques orientades a assolir els objectius proposats i treure conclusions.

Les següents visites (8) tenen per finalitat estudiar l'estratigrafia i recordar tot el procés.

Activitats generades pel tema objecte d'estudi

Múltiples i variades són les possibilitats que genera una activitat com la que aquest treball contempla. L'anàlisi de les restes materials ens han permés conèixer formes socials que, d'altra manera, no seria possible. El camp es podrà eixamplar amb la visita a museus i a paratges propers (La Valltorta).

Ens ha permés treballar l'orientació a partir de referències del medi natural.

Lectura i confecció de plànols i mapes. Una activitat que fica en joc la coordinació de conceptes i habilitats. Afegint les tres dimensions en la lectura i el treball amb les curves de nivell.

La lectura i interpretació del paisatge. Les formes de construcció rurals, el treballs del camps de conreu, ens apropen a una realitat socio-econòmica en evolució.

Treballar amb dades estadístiques. Quantificar les troballes, per estrats, ha permés fer gràfiques.

Arreplegar mostres vegetals, roques,... Elements que poden agrupar-se i organitzar-se en col·leccions per al seu estudi.

Conclusions i valoració

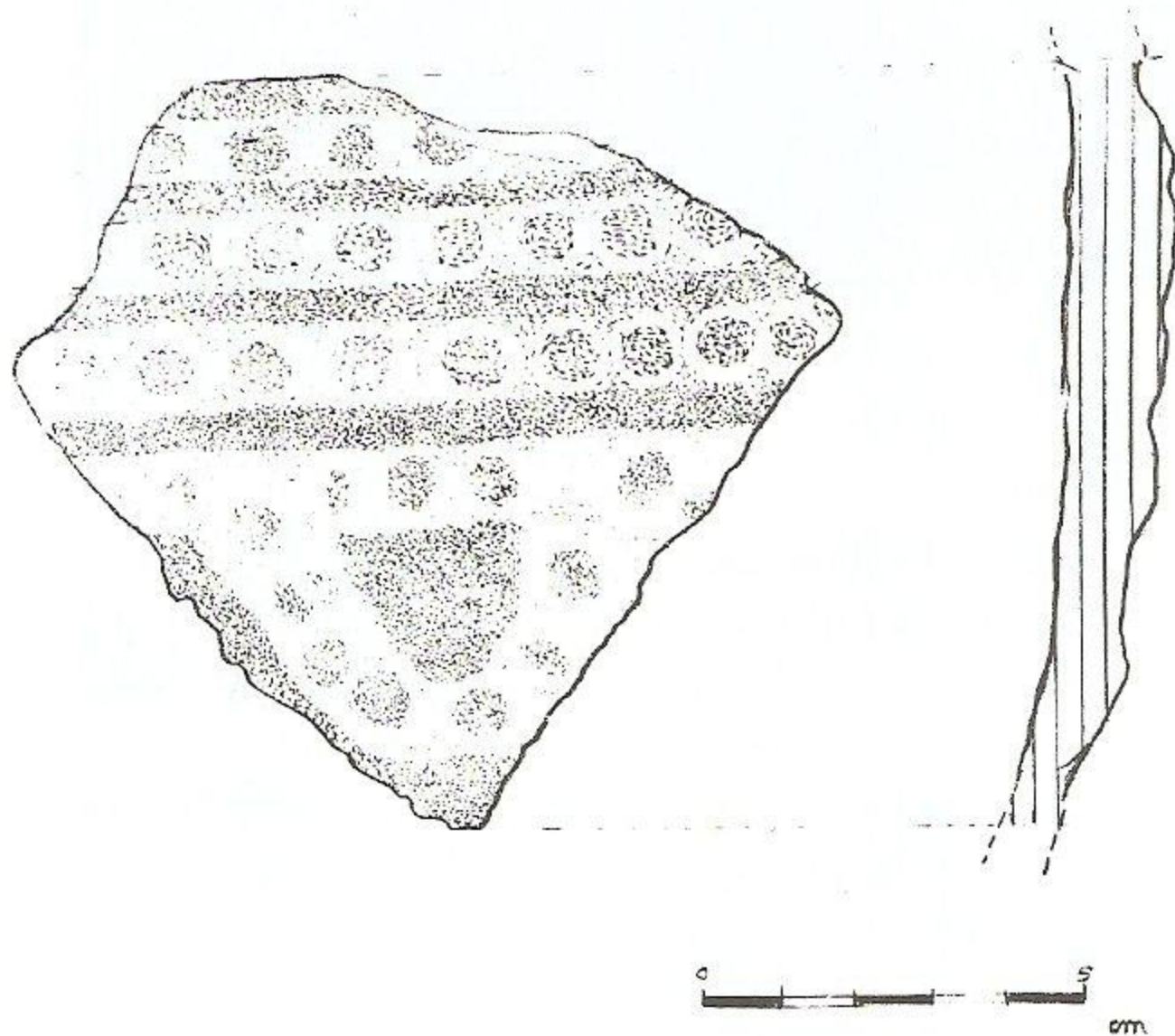
Aquesta experiència, la seua finalitat, no era l'excavació en si. Al principi d'aquest text hem apuntat els objectius. Els treballs arqueològics vénen marcats per la necessitat de poder estudiar i aprofitar el que queda. A través dels temps s'ha fet un determinat ús de la cova que no responia a unes necessitats científiques, per la qual cosa el nivell de deteriorament en bona part

de la cova és real. En qualsevol cas, com ja hem dit, han estat els Serveis Arqueològics de la Diputació de Castelló que han marcat les pautes i el vist-i-plau per a poder-se dur endavant, una vegada comprovada la situació o l'estat de "PASTRANA".

Podem afirmar categòricament, en lo fonamental, s'han aconseguit els objectius que es pretenien.

Els alumnes saberen situar-se i establir una interrelació amb el medi objecte d'investigació i estudi, valorant-lo i augmentat el propi autoconcepte.

Desenvoluparen les seues capacitats d'anàlisi i síntesi. I, a falta de posterior estudis i comprovacions, arribaren a situar la cova en el seu context històric (necròpolis del Bronze, amb tradició eneolítica).

NOTES

1.- Molt especialment amb Rafa Ronchera (Club Muntanyenc Serra d'Irta) i d'Artur Oliver.

2.- Paral·lelament es dissenyava un programa, l'objectiu del qual era l'estudi de l'arquitectura rural.

3.- Entés el **medi** com un conjunt d'elements naturals i culturals de tota mena que, dialècticament, actuen en la comunitat.

4.- De la llavors E.G.B. En l'actualitat últim curs de Primària i primer cicle de la Secundària Obligatoria.

5.- L'experiència es desenvolupà al llarg del curs escolar 1983/84. Els alumnes que hi participaren en aquesta primera eixida pertanyien als nivells 5è. i Cicle Superior de l'EGB.

Els alumnes que, amb més o amb menys intensitat, visqueren l'activitat foren els següents:

6é. A: J. Ramón Bruñó Bellver, Cristóbal Colom Segarra, Rosa Cucala Fresquet, Verónica Cucala Montull, César Cherta Pauner, Virginia Ebrí Añó, Rosendo Ferrando Roca, Desamparados Lorient Martí, Ricardo Llorca Roda, Felipe Llorens Julve, Antonio Pitarch Gargallo, Juan Manuel Pitarch Herrera, José Manuel Pitarch, Amparín Puig Taus, Núria Roda Martínez, Óscar Sancho Castro, J. Manuel

Serret Ebrí, José Luis Serret Lorient, Manolita Sielva Carmona, Ana Sorigó Espinosa, Narcisa Sorgó Vinuesa, Montserrat Vicente Soriano, Mª José Vinuesa Fabregat.

6é. B: Javier Bosch Arnau, Alfredo Campos Cucala, Juan Carlos Casanova París, Rubén Dempere Marco, Sebastián Fuster González, Amparo García Ebrí, Gustavo Miralles Roda, Rosa Mª Pitarch Barceló, Rosa Mª Pitarch Bruñó, Antonio Ríos Velasco, Joaquín Ripollés Traver, Daniel Roig Cucala, Loreto Sánchez García, Manuela Soler Quintana, Rafael Vicente Albalat, Juan Carlos Vinuesa Sospedra.

7é. A: Mª José Barceló Villaplana, Mª Amparo Bruñó, Mª Jesús Conesa Soriano, Clara C. Cucala Montull, Fco. Javier García Manzaneda, J. Pedro Herrera Giner, Violeta Pitarch Calduch, Benjamín Pitarch Sospedra, Juan Fco. Roca Arnau, Eva Roca Galarza, Cristina Roca Pauner, Elena Salvador Adell.

7é. B: Carlos Cortés Serra, Emilio Cortés Serra, Juan Manuel Cherta Cherta, Mª Teresa Foix Fresquet, Robledo Belia López Menéndez, Héctor Lorient Martí, Joaquín Luna Barriandos, Laura Moreno Bayo, Francisco Navarro Gual, Mª José Peris Ibáñez, Celia Roca Folch, Elisa Sospedra París, Rosa Mª Traver Pitarch.

8é. A: José Blas Agut Cucala, Joaquín Cantavella Folch, Matías Martínez Vela, Vicente Gabriel Sala Tena, César Sorigó Roca, Manuel Vicente Taus.

8é. B: Juan Miguel Blasco Sancho, Antonio Bruñó Suñol, Juan Ebrí Sanz, José Edivar Roca Bellver, Francisco Roures Sanz, Alexis Vithanage Planes.

També cal assenyalar les participacions i col.laboracions de William Colom Montero, d'Eva Fuster Viñes, de Fernando Sorigó, de José Salvador Betoret, de Vicente Monreal, de Mª Jesús Monreal... i la del company Abel Prades, autor de les diapositives que reproduïm.

6.- El dia 27 de novembre de 1983, diumenge.

7.- La memòria o els diferents continguts de l'excavació entenem han de ser objecte d'un altre treball, des de la vessant arqueològica.

8.- Al llarg dels cursos 84/85 i 85/86 la finalitat de les excursions o visites que fem tenen per objecte observar i analitzar el que s'havia realitzat.

Cova de "Pastrana"

(Alcalà de Xivert)

Aquest lloc es troba a quatre quilòmetres en línia des d'Alcalà de Xivert, en la serra de Murs.

N'hi ha dues vies d'accés. La primera, per la "Bassallona", passant després per una pista d'ateratge d'ICONA, fins arribar al "Corral del Sabater". Fins ací es pot arribar amb cotxe (tres quilòmetres). Per aquesta vessant (Est), l'ascensió es fa més lleugera. Després del cim, el descens (100 metres, aprox.), fins un corral abandonat en l'interior del qual es troba la cova.

L'altra via és per la carretera de Les Coves. Abans d'arribar al pont que n'hi ha a l'altura del quilòmetre cinc, n'hi ha un camí, el de la rambla de "Vall d'Àngel", fins un meandre molt pronunciat, després un ascens d'uns dos-cents metres, s'arriba al corral.

La cova, de fàcil accés, consta de dues cambres. L'exterior amb interès arqueològic i la interior, viva, amb moltes formacions d'estalagmites i estalagmites, i amb filtracions d'aigua.

La cambra exterior té una altura mitja de dos metres, l'amplària màxima és de 15 metres i la fondària de 18 metres.

Aproximadament la meitat es troba amb la roca mare florejant en superfície, fins i tot formant petits monticles que quasi arriben al sostre.